

EDUSKUNNAN
OIKEUSASIAMIES

Lieto 19

Eduskunnan Pankkivaltuusmiehille.

HELSINGISSÄ,

maalis kuun 22 päivänä 1923.

No 34.

Saap. 28.3.1923.

lä. Tarkast-
tomus sekä
älkeen ne
s annettiin

Hankimani pöytäkirjanotteen mukaan ovat Pankkivaltuus-
miehet tämän maaliskuun 15 päivänä, esiteltäessä kirjettä-
ni tämän kuun 7 päivältä, jossa olen Pankkivaltuusmiehille
tiedoksi lähettynyt jäljennöksen samana päivänä antamastani
päätöksestä kansanedustajan, filosofiantohtori Georg Schau-
manin minulle tekemään kanteluun, päättäneet panna kirjeeni
Pankkivaltuusmiesten asiakirjoihin. Päätöksensä perusteluik-
si Pankkivaltuusmiehet ovat pöytäkirjaansa lausuneet, että
Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntö tammikuun 10 päi-
vältä 1920 osotti että, jos joku oikeusasiamiehelle teki
sellaisen viranomaisen kuin Pankkivaltuusmiesten toimenpi-
teestä kantelun ja sen tueksi esitti todennäköisiä syitä,
oikeusasiamiehen tuli, jos harkitsi aihetta olevan, panna
asianomaiset lailliseen syytteeseen, jota vastoin oikeusasia-
miehen johtosääntö ei muka tuntenut sellaista toimenpidettä,

J.W.Maur.

johon minä edustaja Schaumanin kantelukirjan johdosta antamassani päätöksessä olin ryhtynyt.

Koska minä olen lähetännyt jäljennöksen edellämainitusta päätöksestäni Pankkivaltuusmiesten tiedoksi ja Pankkivaltuusmiesten pöytäkirjanotteesta näkyy, että asia on Pankkivaltuusmiehille esitelty, niin toimenpiteen tarkoitus on siten saavutettu, eikä minulla asian nykyisessä tilassa ole huomauttamista Pankkivaltuusmiesten toimenpiteen johdosta liittää kirjeeni asiakirjoihinsa. Sitä vastoin ovat Pankkivaltuusmiesten pöytäkirjaan otetut perustelut sitä laatua, etten voi jättää niitä huomiotta. Pankkivaltuusmiehille tosin ei kuulu Eduskunnan oikeusasiamiehen toimenpiteiden lainmukaisuuden arvosteluminen eivätkä Pankkivaltuusmiehet ole siihen pättevään, mutta kun Pankkivaltuusmiehet ovat sellaiseen arvostelämiseen ryhtyneet, vieläpä saattaen arvostelunsa julkisuuteen, katson olevani pakotettu osottamaan Pankkivaltuusmiesten esittämän mielipiteen perusteettomuuden.

Hallitusmuodon 49 §:n mukaan asetetaan Eduskunnan oikeusasiamies valvomaan, Eduskunnan hänelle laatiman johtosäännön mukaan, lakiens noudattamista tuomioistuitten ja muiden viranomaisten toiminnassa, ollen oikeus-

asiamiehellä sitä varten oikeus olla saapuvilla valtioneuvoston, tuomioistuinten ja virastojen istunnoissa, saada tieto valtioneuvoston ja ministeriöiden, tuomioistuinten ynnä muiden viranomaisten pöytäkirjoista sekä, laissa virallisista syttäjistä säädettyllä vastuunalaisuudella, aja tai ajattaa syytettä virheestä tai laiminlyönnistä virkatoimessa. Tähän hallitusmuodon säädöksseen liittyen oikeusasiamiehen johtosäännön 1 §:ssä sanotaan, että oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomarit ja muut virkamiehet noudattavat lakeja ja asetuksia sekä viranomaisille annettuja johtosääntöjä, ja että oikeusasiamiehen erityisesti tulee ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin, milloin tuomari tai muu virkamies on virkatoimessaan tehnyt itsensä syypääksi vilpillisyteen, puolueellisuuteen tai törkeään laiminlyöntiin, loukanut yksityisen kansalaisen laillista oikeutta taikka mennyt toimivaltaansa ulommaksi. Johtosäännön 6 §:ssä on määräyksiä siitä, millä tavoin oikeusasiemies ajaa syytettä tuomioistuimissa, ja johtosäännön 7 §:ssä säädetään että, jos joku oikeusasiamiehelle kirjallisesti tekee kantelun tuomarin taikka muun viranomaisen toimenpiteestä ja sen tueksi esittää todennäköisiä syitä, oikeusasiamiehen on tutkittava asiaa ja meneteltävä "niinkuin"

l ja 6 §:ssä säädetään ", jos harkitsee siihen aihetta olevan.

Näistä säännöksistä käy epäämättömästi ilmi, ettei Eduskunnan oikeusasiamiehen toiminta ole rajoitettu ainostaan viranomaisten syytteeseen saattamiseen virkavirheistä, vaan että hänen velvollisuutenaan on myöskin valvoa viranomaisten toimien lainmukaisuutta sekä, milloin ne poikkeavat laista, ryhtyä niiden johdosta asianmukaisiin toimenpiteisiin. Oikeusasiamiehelle annetulla oikeudella olla saapuvilla virastojen istunnoissa ja toimittaa johtosäännön 10 §:ssä mainittuja tarkastuksia olisakin käytännöllisesti katsoen varsin vähän merkitystä, jollei hänellä olisi oikeutta muihin toimenpiteisiin kuin virkasytteiden nostamiseen. Oikeusasiamiehen johtosäännön määräykset, jotka koskevat oikeusasiamiehen syyttäjätoimintaa, ovat myöskin niin laaditut, ettei oikeusasiamiehen ole katsottava olevan velvollinen syytteen nostamiseen jokaisesta pienimmästäkin virheellisyystä tai lainlyönnistä virassa.

Hallitusmuoto ja oikeusasiamiehen johtosääntö osottavat siis selvästi, että oikeusasiamiehelle asetettu valvomistoiminta käsittää muitakin asianmukaisia toimenpitei-

lä en aihetta
ilmi, ette oitettu ai n virkavir myöskin sekä, mill asianmuka etulla oik ja toimit a olisikin ystä, joll n kuin vir tosäännö syyttäjä keusasiam en nostam estä tai 1 sääntö os asetettu a toimenpi tä kuin sytteen nostamisen, mikä viimeksi mainittu menetely, jäljestäpäin seuraavana, useinkaan ei hyödytä siinä määrin kuin eräät muunlaiset toimenpiteet. Mitä kaikkia toimenpiteitä johtosäännössä on tarkoitettu, ei ole tarpeellista ryhtyä tässä yhteydessä selvittämään, mutta kuuluu niihin luonnollisesti ensikädessä se, että oikeusasiames ilmoittaa viranomaiselle käsityksensä siitä, onko viranomaisen toimenpitee katsottava lainvastaiseksi ja mikä siinä on lainvastaista. Tämä käy selville myös johtosäännön 4 §:stä, joka säätää että oikeusasiameihellä on valta valtioneuvostonkin taikka valtioneuvoston jäsenen lainvastaisen menettelyn johdosta virkatoimessa tehdä valtioneuvostolle huomautus, jolloin hänen samalla on ilmoitettava, mikä menettelyssä on lainvastaista.

Oikeusasiamehen toimi perustettiin meillä Ruotsin vastaavaa laitosta esikuvana pitäen ja liittyy oikeusasiamehen johtosääntökin läheisesti Ruotsin oikeusasiamehen johtosääntöön toukokuun 14 päivältä 1915. Osoituksaksi siitä, mitenkä Ruotsissa, jossa oikeusasiamehen toiminta jo perustuu pitkäaikaiseen käytäntöön, oikeusasiames valvovan toimintansa käsittää, liitän tämän oheen muutamia otteita Ruotsin oikeusasiamehen kertomuksissa vuosilta 1919 ja 1920 seloste-

Transsumt

tuista, esillä olevaan tapaukseen verrattavista ja sangen-
valaisevista oikeusasiamiehien toimenpiteistä.

Edellälausutun, Pankkivaltuusmiesten mielipiteistä
poikkeavan käsitykseni saan täten ilmoittaa Pankkivaltuus-
miehille tiedoksi.

Reagoilless.

J. Ma. Hämmer

Transsumt.

Av handlingarna i ett genom klagomål av nämndeman-
nen H. Th. Lundgren i Stålared här anhängiggjort ärende
inhämtas:

Vid en den 15 december 1916 under ordförandeskap
av kyrkoherdén Hugo Sellgren hällen kyrkostämma i Dals-
torps och Hulareds församlingar, varest Sellgren vid
nämnda tid var komminister, valdes till ledamöter av kyr-
korådet klaganden och två andra personer. Efter valets
företagande anmälde Fritz Andersson i Borrarp reservation
mot valet av klaganden samt yttrade, att enligt kyrkola-
gen skulle väljas rödbara och oförvitliga personer, men
ej sådana, som varit straffade för brott, varit fulla på
allmän landsväg och legat rödlösa i landsvägsdikena. Där-
jämte ingav Andersson en skriftlig reservation mot beslu-
tet. Valet blev av Sellgren intaget under § 4 i protokol-
let, som jämte reservationen erhöll följande lydelse:

= = = = = = = = = = = = =
= = = = = = = = = = = = =
= = = = = = = = = = = = =

I en hit inkommen klagoskrift anförde klaganden
följande:

Klaganden ville bringa till justitieombudsmannens
kännedom, att Sellgren från prädstolen i Dalstorps och
Hulareds kyrka söndagen den 17 december 1916 uppläst det
vid kyrkostämman den 15 i samma månad av honom förda pro-
tokollet, eftersom detsamma icke varit av samtliga juste-
ringsmän underskrivet. Orsaken varför protokollet ej bli-
vit underskrivet av den ene justeringsmannen, hade varit,
att protokollet innehölle för klaganden synnerligen är-
kränkande och osanna beskyllningar. Då detta Sellgrens
beteende att åsidosätta lagens föreskrifter väckt ett be-

rättigat uppseende och då klaganden genom Sellgrens åtgärde blivit kränkt, anhölle klaganden, att justitieombudsmannen ville mot Sellgren vidtaga de åtgärder, som kunna anses befogade.

= = = = = = = = = = = = =
= = = = = = = = = = = = =
= = = = = = = = = = = = =

I anledning av vad sålunda förekommit avlät jag till kyrkoherdén Sellgren en ämbetsskrivelse, däri jag anfördé följande:

§ 17 i kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd = = = = = = =
= = = = = = = = = = = = =
= = = = = = = = = = = =

Vad anginge Sellgrens åtgärd att uppläsa kyrkostämmprotokollet, ehuru detsamma justerats av allenast den ene av de utsedda justeringsmännen, funne jag, med hänsyn till vad däröm blivit upplyst, icke skäl till anmärkning.

Ehuru Sellgren sålades vid avfattningen av ifrågavarande protokoll och dess uppläsande, i ovanberörda hänseende, enligt mitt förmenande icke förfarit riktigt, funne jag, med hänsyn därtill att, såsom ovan nämnts, kyrkostämmas samt kyrkoråds och skolråds protokoll icke vidare skulle från præ dikstolen uppläsas samt Sellgren i det anmärkta hänseendet finge antagas hava handlat allena av ovarsamhet, utan vrång avsikt, klagomålen icke böra bli föremål för annan åtgärd från min sida, än att jag dèlgåve Sellgren min uppfattning i saken. Därmed vore ärendet från vidare behandling avskrivet.

Sedan volontären vid kungl. Norrlands artilleriregemente

te Karl Johan Andersson häktats och inför rådhusrätten i Umeå ställts under tilltal för förfalskning, = = =

Därefter yttrade rådhusrätten i utslag den 18 juni

1915: Enär genom Anderssons eget erkännande och vad i målet i övrigt förekommit blivit uträtt, att Andersson, då han såsom postordonnans vid det i Grubbe by i Umeå socken förlagda tolvt batteriet av nämnda artilleriregemente den 16 april 1915 å postkontoret i Umeå avhämtat batteriets post, satt sig i besittning av en till Lystedt adresserad postanvisning å ett belopp av 10 kronor och därefter påföljande dag, sedan han åsatt anvisningen batteriets stämpel, å anvisningens baksida å den för kvitto avsedda platsen tillskrivit ordet: "Grubbe 17 april 15 C. A. Lystedt" och under ordet "bevittnas" namnet "Oscar Spjuth" samt därpå å postkontoret i Umeå mot avlämnatet av anvisningen uppburit därå angivna belopp tio kronor, som han sederméra förskingrat; alltså och då Andersson därigenom gjort sig skyldig till sådant förfalskningsbrott, som omförmälades i 12 kap. 4 §: strafflagen, men till lika av den i målet förebragta utredningen framginge, att Andersson gjort sig skyldig till sådan förbrytelse i tjänsten, som borde vid krigsdomstol handläggas, förklarades Andersson saker till förfalskningsbrott jämlikt 12 kap. 4 § strafflagen samt förvisades för fortsatt ransakning till Örnsköldsvik-Umeå försvarsområdes fältkrigsrätt för att slutligen dömas av den domstol, där han sist lagfördes.

I en den 24 oktober 1916 hit inkommen ämbetsskrivelse anförde militieombudsmannen Östergren följande: = =

Emellertid hade militieombudsmannen vid granskning

av handlingarna funnit, att rådhusrätten genom sitt förenämnda utslag den 18 juni 1915 förvisat Andersson, enär det av utredningen framginge, att han gjort sig skyldig till sådan förbrytelse i tjänsten, som borde vid krigsdomstol handläggas, för fortsatt ransakning till Örnsköldsvik - Umeå försvarsområdes fältkrigsrätt, eftersom begäran därom icke framställts, främst, att den såsom förbrytelse i tjänsten ansedda underlåtenheten att framlämna ifrågavarande postanvisning varit en nödvändig följd av förfalskningsbrottet och ingalunda en självständig förbrytelse, ha de rådhusrätten, då framställning från vederbörande chefsämbete om Anderssons förvisande till fältkrigsrätten icke gjorts, saknat varje befogenhet att förvisa Andersson till fältkrigsrätten för fortsatt rannsakning. Då det icke till komme militieombudsmannen att i anledning av det fel, var till rådhusrättens sålunda syntes hava gjort sig skyldig, vidtaga någon åtgärd, hade militieombudsmannen velat giva justitieombudsmannen tillkänna vad i ärendet förekommit.

Sedermore yttrade jag i ämbetsskrivelse till rådhusrätten följande:

Genom det av rådhusrätten åberopade kungl. brevet den 29 juli 1812 samt

Däremot måste jag såsom uppenbart oriktigt beteckna rådhusrättens beslut att förvisa den tilltalade för fortsatt rannsakning till Örnsköldsvik- Umeå försvarsområdes fältkrigsrätt, utan att hos rådhusrätten någon anhållan därom blivit av vederbörandemyndighet framställd. De skäl som rådhusrätten anfört till stöd för sin åtgärd därutinnan, vore icke giltiga. Visserligen vore dessa skäl direkt häm-

tade ur ordalagen i 1823 års kungörelse, men denna för-
fattning, tämligen otydligt avfattad, finge icke tolkas
alldeles blint efter orden och utan hänsyn till vad som
måste anses ligga oskrivet bakom samt den fasta praxis,
som vid tillämpning av förfatningen utvecklat sig.

= = = = = = = = =

Enligt 1868 års förordning om krigsdomstolar, som
vid den nuifrågavarande tiden varit tillämplig, hade före-
mål för rannsakning vid krigsrätt i allmänhet varit endast
den sak, som vederbörande befälhavare låtit vid krigsrätten
anhängiggöra eller krigsöverdomstolen till krigsrättens
handläggning överlämnat. Rådhusrätten beslöt att utan att
framställning från befälhavaren ägt rum förvisa Andersson
till fältkrigsrätten för fortsatt rannsakning, hade icke
för befälhavaren varit utan vidare bindande. Hade denne
ansett de skäl, rådhusrätten funnit för förvisningen icke
vara lagligen grundade, hade han icke behövt ställa sig
rådhusrättens remiss till efterrättelse. Den påföljd, det-
ta kunnat medföra för den häktade, vilken ägt rättighet
att snarast möjligt bliva slutligen dömd, vore lätt insedd.

I det förevarande fallet hade emellertid Andersson,
enligt vad handlingarna utvisade, utan uppskov blivit ställd
under tilltal vid fältkrigsrätten, och någon skada på grund
därav, att rådhusrätten utan föregående rekvisition för-
visat honom till krigsrätten, hade sålunda icke uppkommit.

Som rådhusrätten tillika förmält, att densamma vore
villig att framdeles tillämpa den mening, justitieombuds-
mannen i ärendet uttalade, funne jag mig kunna stanna där-
vid, att jag gav rådhusrätten del av min åsikt i för-
hoppning, att rådhusrätten framdeles i fall av liknande be-
skaffenhets hade densamma i minnet, och hade jag därmed av-

att från domkapitlet i Härnösand mottaga betyg om lära och leverne för den tid, som klaganden tjänstgjort inom stiftets gränser d.v.s. för tiden från och med den 1 maj 1908 till och med den 15 december 1916, vid vilken senare tidpunkt klaganden blivit förflyttad till centralfängelset å Långholmen såsom tillförordnad andre pastor. Klaganden hade styrkts i denna sin uppfattning av det förhållandet att Stockholms stads konsistorium utfärdat tjänstgöringsbetyg för pastorerna vid Långholmen, även då de genom prästvigningen tillhört ett främmande stift. Påtagligt vore, att klaganden under förevarande förhållanden vore utestängd från möjlighet att söka prästerliga befattningar ute i församlingarna, där ejest rikets övriga präster ägde sådan möjlighet. På grund av det anförda anhöll klaganden om J.O:s hjälp att för tiden från och med den 1 maj 1908 till och med den 15 december 1916 erhålla sådant tjänstgöringsbetyg, som godtuges av rikets domkapitel.

Med anledning av vad som förekommit anförde jag i ämbetsskrivelse till domkapitlet i Härnösand följande.

I enlighet med vad jag nu tillåtit mig framhålla borde en prästman vid fångvårdsstaden äga ovillkorlig rätt

att när som hälst bekomma betyg om lära och leverne av domkapitlet i det stift, inom vilket han utövade sin verksamhet. Denna rätt syntes böra tillkomma honom, så länge hans prästerliga verksamhet vore förlagd inom stiftet och torde även under vissa omständigheter böra vara honom bibehållen under en tidrymd av högst 6 månader, efter det hans verksamhet inom stiftet upphört.

Då emellertid - såvitt jag kunnat finna - klaganden icke vidare skulle hava något gagn av ett av domkapitlet i Härnösand utfärdat betyg om lära och leverne, avseende den tidrymd intill den 16 december 1916, varunder klaganden tjänstgjorde vid centralfängelset i Härnösand, ansägge jag mig icke behöva understödja klagandens i ärendet gjorda hemställan. Skulle klaganden emellertid framdeles med uppgivande av antagligt skäl hos domkapitlet begära ett dyligt betyg, torde detsamma icke böra honom förvägras. Sedan jag trott mig sälunda böra delgiva domkapitlet min uppfattning i frågan, hade jag avskrivit ärendet såsom icke föranledande vidare åtgärd.

Riktigt transsumerat ur "Bihang till Riksdagens protokoll vid lagtima riksdagen i Stockholm år 1921" intygar å Riksdagens justitieombudsmans kansli den 21 mars 1923.

Ex officio:

